

Aulis Piironen

Kartanon naiset

Romaani

Aulis Piironen on syntynyt seitsemänkymmentäseitsemän vuotta sitten Liperissä, seitsemänlapsisen sisaruslauman nuorimmaisena. Hänellä on kaksi lasta ja kolme lastenlasta. Hän asuu tällä hetkellä Lahdessa ja kirjoittelee eläkepäivinään.

Kartanon naiset

© Aulis Piironen

Ulkoasu: R. Penttinen
Kustantaja: Mediapinta, 2011

ISBN 978-952-235-384-9

Ensimmäinen luku

Johanna seurasi Salmea ja ihmetteli tämän taitoja. Tätä ei tarvinnut kuin kerran neuvoa, ja se riitti. Hän kertoi myös Tuomakselle Salmesta, että tyttö on kuin kone. Tämä kerkiää joka työhön, eikä mikään ole tälle vastenmielistä.

– Minulla on paljon oppimista ihmistuntemuksen tiellä, sanoi Pauli itsekseen, kun käveli kohti kartanon rappuja.

Rapulla tuli vastaan Salme. Silloin ensi kerran huomasi Pauli tytön, joka oli ollut täällä jo pitkän aikaa. Mutta nyt tuntui, että jotakin liikahti hänen sisällään. Hänen poskiaan rupesi kuumottamaan.

Salme tunsu samalla tavalla. Hän lehahti punaiseksi poskiltaan. Hänen oli käännettävä kasvonsa toiseen suuntaan.

Vielä illalla Pauli mietti, mitä hänessä oikein tapahtui. Samaa mietti Salmekin omassa huoneessaan.

Johanna oli Salmeen tyytyväinen. Tälle ei mikään työ tuntunut olevan vierasta. Hän jopa tuurasi joskus navetassakin, kun joku sattui olemaan estynyt töihin. Johannan mielestä Salme jopa nautti navetassa olostaan. Salme vei usein nuoremmat lapset tutustumaan eläimiin ja puhui heille niistä.

– Äiti, se vasikka imi minun sormea, kehui Mirja, kun he tulivat kerran navetalta.

– Oliko se kivaa? kysyi Johanna tyttäreltään.

– Oli. Se varmaankin pitää minusta. Kyllä se yritti Mikkoakin, mutta ei ylettynyt. Sitä paitsi Mikko pelkäsi, kun se on

noin pieni vielä. Kyllä se siitä, kunhan se kasvaa, selitti Mirja ja veti välillä henkeä.

Johanna katsoi tyttärtään hymyillen ja sanoi sitten: – Oli se kiva, että Salme vie teitä navettaan katsomaan eläimiä. Hän kääntyi samalla Salmeen päin ja tavallaan hyväksyi sen, että he käyvät navetassa.

– Minä olen pienestä pitäen ollut eläinten kanssa. Siinä tavallaan oppi. Nyt kun kotoa oli hävitetty kaikki pois, minulla oli ikävä niitä. Siinä on syy, minkä takia minun mieli tekee niitten luo ja silitellä niitä, selitti Salme.

– Se on kiva, kun sinä käytät heitä siellä ja kerrot heille, miten tärkeitä ne ovat ihmisille, sanoi Johanna.

Kartanolla saatiin toukotyöt päätökseen. Nyt jäi aikaa myös rakennusten korjaukseen ja muihin kesätöihin. Laura oli saanut pojan jo keväällä, ja tämä oli kastettukin.

Salme joutui myymään puutavaraa ja hoitamaan lapsia. Hän jopa kerkesi tekemään taloustöitä Johannan kaverina. Johannasta näytti siltä, että Salme suunnitteli tarkkaan kaiken, miten se piti tehdä nopeimmin ja vielä hyvin. Puutavaran myynnissä hän joutui usein turvautumaan veljeensä, kun tuli outoja nimikkeitä eteen.

– Hän on varmaankin joutunut tekemään kotona työtä ja osaa myös arvostaa sitä ja sen tärkeyttä. Eihän meillä olisi mitään, jos ei tehdä työtä, sanoi Tuomas.

– Kyllä se on koti mikä laittaa alun työlle. Jos me katsoimme tuota Paulia, hänelle se on itsestänselvyys. Kyllähän Leena-Mariakin tekee, vaikka vieroksuu joitakin töitä. Hänellä on murrosikä menossa. Siinä voi olla yksi syy kapinointiin, vaikka se ei ole puolusteltavissa, selitti Johanna.

Pauli kierteli metsiä aina silloin, kun muilta kiireiltä kerkesi. Hän nautti, kun kuunteli metsän huminaa. Hänellä oli ylhäällä vuosien kaadot ja alat, mistä oli kukin kaadettu. Hänen oli helppo katsella sitäkin, missä parhaiten kasvaa, ja merkata muistiin, missä järjestyksessä otetaan.

Hän kävi katsomassa myös taimikkoa. Ne olivat kasvaneet hyvin ja näyttivät hyvälaatuisilta, kun hän katseli runkoja, joissa tuli esiin ohuet oksat. Pauli jäi miettimään, kuinka heidän ostomaillaan olivat kuuset paksuoksaisia ja matalia. Mistähän se johtuu, onko taimissa vika vai missä?

– Minun täytyy kysyä Krömmiltä, hän päätti. Kotia tultuaan hän soitti ensimmäisenä Krömille. Hän esitteli asiansa.

– Siinä voi olla monta syytä. Ensinnäkin tulee mieleen, että vika olisi maaperässä. Mutta se ei kerro koko totuutta. Toinen on, jos se maa on saanut levätä, siitä on hävinnyt kaikki ne pois, mikä niitä vanhoja taimikoita vaivaa, selitti Kröm. – Mutta minä tulen joku kerta katsomaan ihan uteliaisuuttani, jos siitä saisin tietoa väitöskirjaani varten.

– Soita milloin olet tulemassa, niin tiedän olla kotona, sanoi Pauli.

– Onko tietoa missä päin isä on? kyseli Pauli puhelimesta tullessaan jääden samalla Salmen eteen. Hän kysyi: – Mitenkä se juhannus? Tuletko nuottarantaan? Sinne tulee kaikki, jotka ovat kartanossa töissä, ja heidän perheensä.

– Kyllä minä olen meinannut tulla, kun siitä kaikki puhuu. Nyt minä muistan. Isäsi puhui nuotanvedosta. Olisiko se lähtenyt sinne? sanoi Salme.

– Jaaha, sanoi Pauli ja lähti nopeasti ulos.

– Mikähän sille tuli, kun se lähti noin vauhdilla? sanoi Salme itseksensä.

Pauli meni sahalle ja kyseli Paavolta ensimmäisenä, onko isää näkynyt

– Minä näin sen kävelevän tuonne peräpeltoja kohti, mutta siitä on aikaa. Olisiko se mennyt suolle asti? selitti Paavo.

Pauli kääntyi katsomaan pellolle ja näki isänsä tulevan sieltä kohti kartanoa. Hän helpottui.

Tuomas tuli hänen luokseen ja kertoi, että viljat ovat kauniilla oraalla. – Mitähän jos lähdetäisiin nuotalle illansuussa? Pitäisi kerätä pari miestä mukaan meidän lisäksi, selitti Tuomas.

– Minä voin kysyä Paavoja yhdeksi, jos sinä katsoisit neljän, sanoi Pauli.

Sen sanottuaan hän meni Paavon luo ja kysyi: – Lähdetkö illalla nuotalle, kun me on ajateltu lähteä ja pitäisi saada täysi porukka?

– Kyllä minun mieli tekisi, mutta kun en tiennyt aamulla. Olisin sanonut Lauralle, selitti Paavo.

– Sinäkö lähtisit, jos saisit sanan Lauralle? kysyi Pauli.

– Kyllä minä lähtisin mielelläni, vastasi Paavo.

Pauli katsoi Paavoon ja sanoi sitten: – Tuossa on auto. Mene sanomaan Lauralle, että ei hätäile. Minä tuuraan sen aikaa sinua.

Paavo katsoi Pauliin ihmeissään, mutta lähti kuitenkin auton luokse. Hän kysyi kuitenkin: – Onko sinulla avaimet?

– Ne ovat paikoillaan, kun minä meinasin lähteä kirkolla käymään, mutta ei tarvinnutkaan, vastasi Pauli ja ryhtyi työhön, mikä oli Paavolta jäänyt kesken.

Paavo ajeli hiljalleen asunnolleen ja mietti: – Pauli on tullut isäänsä, jonka kanssa on ollut hyvä työskennellä.

– Minunkin mieli tekisi joskus lähteä nuotalle, sanoi Johanna.

– Täytyy katsoa sopiva väli, että pääset sinäkin edes keran tänä kesänä, sanoi Tuomas.

Heidän saaliinsa jäi vähäiseksi. – Ei se vielä ole noussut matalaan, mutta kyllä se näyttää olevan tulossa, selitti Tuomas.

– Päästiinhän me makuun näistäkin, sanoi Pauli.

Miesten tullessa kartanolle sanoi Salme Paulille: – Kröm soitteli. Hän puhui tulevaisuutta huomenillalla, jos sinulle sopii. Hän pyysi soittamaan, jos et ole kotona.

– Ei kai meillä ole mitään huomenillaksi? kysyi Pauli isäänsä kääntyen.

– Ei ainakaan minulla ole. Oliko sillä tärkeääkin asiaa? kysyi Tuomas

Pauli kertoi soitostaan Krömille taimikoista, jotka ovat rungoltaan erilaisia.

– Jaa, sanoi Tuomas tyytyväisenä. – On se hyvä, että poikaa kiinnostaa nuo metsät syvemmltä.

He jakoivat vähäisen saaliin tasan kaikkien kesken, että jokainen pääsi tuoreen kalan makuun.

Kartanon väki siivosi pellon reunoja ja veivät ne vesat, mitä sieltä tuli, nuottarantaan juhannuskokkoa varten.

Kröm katseli kuusen runkoja ostomailta ja sitten joutomaitten taimia.

Hän kääntyi sitten Pauliin päin. – En minä näe näissä muuta, kuin nämä on, miten sen sanoisi, eri lajia. Vaikka kyllä näissä on muutakin, kun tarkemmin katsoo, sanoi Kröm.

– Mikä niissä voisi olla? kysyi Pauli uteliaana.

– Katsotaan tarkemmin. Siellä joutomaalla oli vain kitukasvuisen heinän peitossa. Mutta täällä on kaikenlaista risua. On vanhoja kuusen latvoja, jotka ovat koholla maasta eivätkä ole sillä tavalla maatuneet. Sinne on jäänyt tilaa kaikenlaisille tuholaisille, jotka ovat saattaneet vioittaa jo taimena, selitti Kröm.

– Mistäs sen saisi selville, onko asiat näin? kysyi Pauli.

– Tämä on vain minun teoriani. En tiedä miten pitkälle olen oikeassa, kun ei ole vertailupohjaa.

– Voisiko sitä verrata noihin muihin taimikoihin, kuten tuolla suon reunalla on. Ne ovat varmaan yhtä vanhoja.

– Voisihan sitä käydä katsomassa, mitä siellä on, vaikka ei sitä voi suoraan verrata näihin. Ne ovat saaneet kasvaa siemenestä samassa paikassa. Mutta katsotaan, antaahan se jotakin suuntaa.

He kävelivät suon reunaa ja kävivät välillä syvemmillä metsässä, jossa taimikko näytti terveeltä ja ohutoksiselta. Kröm tutki maaperää potkaisten kengän kärjellä. – Voiko tämä olla näin yksinkertaista? Kartanon metsistä on otettu paksummat oksat polttopuuksi. Tänne on jäänyt vain havut ja ne ovat maatuneet. Tänne eivät ole päässeet tuholaiset pesimään ja vioittamaan taimien juuria, sanoi Kröm.

– Kyllä oksat on varmaan täältä otettu talteen, koska nämä on kahteen kertaan harvennettu. Siitä on pari vuotta vai onko siitä kolmekin? mietti Pauli. – Kyllä siitä on kolme vuotta.

– Äkkiä ne ovat lahonneet, kun siellä ei paljoa ollut jäljellä kuin muutama oksantynkä. Olisi hyvä katsoa muutama vuosi, kun nuo uudet taimet ovat tulleet pintaan, ja sitten arvioitava uudelleen. Mutta jos pitäisi näin sanoa silmämääräisesti, niin siinä se vika on, kun kartano on siivonnut pois paksummat oksat, sanoi Kröm.

He palailivat pois metsästä pellon reunaa pitkin. Keskellä peltoa Kröm pysähtyi ja aikansa katseltuaan sanoi: – Tässä silmä lepää. Kyllä isäsi on hoitanut hyvin niin metsät kuin pellotkin, kun katselee tuota oraspeltoa, miten se on tasainen kasvultaan.

Tuomas katseli toisten tuloa ja jäi varttumaan, kunnes he tulivat pihaan. – Löytyikö syy, mitä te etsitte? kysyi Tuomas ensimmäisenä.

– Ei sieltä varmaa syytä löytynyt, vaan vain joitakin mielenkiintoisia aiheita, mutta niitä täytyy miettiä ja seurata. Se taas vie vuosia, selitti Kröm.

– Jospa lähettäisiin kahville. Siellä on se valmiina, sanoi Tuomas. He menivät peräkkäin keittiöön, kun ensin olivat jättäneet kenkensä eteiseen.

Kahvia juodessa Tuomas kysyi: – Miten sinun väitöskirjasi jaksaa?

– Sitä minä olen pikkuhiljaa kasannut. Nyt tuli uusi kysymys, joka pitäisi jotenkin sovittaa siihen, vastasi Kröm. – Minun pitäisi ottaa oikein maaperänäyte useammasta paikkaa ja verrata noihin kahteen. Siis noihin ostomaitten leimikoihin, sitten joutomaahan ja vanhoihin metsiin.

– Käy milloin haluat. Eihän siinä meitä tarvita, sanoi Tuomas. – Kuule, jos teillä ei ole juhannusaattona mitään, niin tulkaa koko perhe tänne rantakalalle ja muutenkin, kun ette ole aikoihin käyneet.

– Kiitos kutsusta. Minun täytyy jutella Mairen kanssa, mitä hän sanoo, vastasi Kröm.

Krömin lähdettyä Pauli sanoi isälleen: – Kyllä sinun metsänhoitotaitosi vastaisi paremmin pieniäkin tiloja, jos niitä ei annettaisi hakata paljaaksi. Muuten mikä siinä on, että melkein kaikki ovat menneet tuohon harvennushakkuuseen?

– En tiedä tarkkaa syytä. Yhden minä tiedän: he eivät jaksaneet taistella näitä vastaan, jotka olivat ajamassa niitä Osaran oppeja. Se on vienyt Suomen metsät perikatoon. Eihän sieltä tule edes kunnan puuta. Nehän ovat harvasyistä. Se minun mielestä heikentää puun kestävyyttä, jutteli Tuomas.

– Mitenkä sitten kartanon metsät ovat säilyneet siinä juoksuissa? kysyi Pauli.

– Eiväthän ne ole tulleet itsestään. Siinä on monta taistelua käyty viranomaisten kanssa. Jopa meillä veljeksillä on mennyt sukset ristiin, sanoi Tuomas ja katsoi toisaalle.

– Tarkoitatko sinä Sakari-setää vai Esaa? jatkoi Pauli kysymyksiään.

– Sakarilla ei ole tämän kanssa mitään tekemistä. Minä nyt tarkoitan Esaa, jos muistat sen käynnin täällä.

– Mitä siitä? kysyi Pauli hämmästyneenä

– Hän ajoi kartanon metsiä hakkuukieltoon, mutta onneksi oli vielä järkeviäkin viranomaisia, jotka hoitivat hänet pois täältä piiristä.

– Mitä varten ei ole minulle kerrottu silloin?

– Sinä et olisi ymmärtänyt sitä silloin. Nyt minä kerron sen, kun sinä olet sen ikäinen.

– Kyllähän minä olen monesti miettinyt, mitä varten hän ei ole käynyt sen jälkeen.

– Kröm tuli hänen tilalleen Kutsetin piirimieheksi. Hän on minun mielestäni rehti kaveri vai mitä sinä olet mieltä? kysyi vuorostaan Tuomas.

– Kyllä hän on ihan mukava ja avulias. Häneltä jos jotakin kyselee, hän vastaa sen oman tietämyksensä mukaan. Eikä hän ei puhu toisten suulla, mikä minusta on hyvä, sanoi Pauli.

– Nyt kun tiedät Esasta, niin minä annan sinulle hyvän neuvon: älä koskaan laske sitä kartanon metsiin tekemään tutkimuksiaan. Ne eivät ole kuitenkaan rehellisiä.

– Se on hyvä tietää.

– Mitähän jos me lähdetäisiin äitisi kanssa nuotalle? Sinä voisit jäädä tänne valvomaan, jos joku ostaja tulisi, sanoi Tuomas pojalleen.

– Käynkö minä kysymässä Paavolta, lähteekö se yhdeksi? Mutta jostakin on vielä löydettävä yksi, sanoi Pauli ja oli jo menossa sahalle päin

Tuomas käveli sisälle ja kysyi Johannalta nuotalle lähdöstä.

– Kyllä minä lähden. Enhän ole vielä ollutkaan koko kesänä järvellä. Minä hoidan vain nämä kuntoon täällä. Kyllä Salme ja Leena-Maria tulevat toimeen sen aikaa, kun ollaan siellä, sanoi Johanna.

– Pauli jää tänne valvomaan, jos ostajia tulee. Hän on tuolla sahalla etsimässä lisäporukkaa, sanoi Tuomas.

Pauli meni ensimmäisenä Paavon luokse ja kysyi: – Lähdetkö sinä nuotalle ja pitääkö sinun käydä sanomassa Lauralle, että ei hätäile?

– Ei tarvitse. Minä sanoin jo varoiksi hänelle, ettei hätäile, jos minä menen järvelle suoraan, selitti Paavo.

He saivat kerättyä nuottaporukan. Johanna tuli samaan veneeseen Tuomaksen kanssa.

Johanna nautti järvellä olosta, kun ilma oli tyyni ja muutenkin poutainen. Hän oli tyytyväinen siihen, että Tuomas ottaa hänet aina joskus mukaan. Johanna piti käsiään kahta puolta venettä sormet vedessä. Hänestä tuntui hyvältä. Siinä tuli hänen mieleensä, kun oli aina isän mukana. Silloin piti istua keulilla, kun perässä oli aina joku kartanon muonamiehistä.

He vetivät kaksi apajaa, josta saivat reippaasti muikkuja. Osa otettiin rantakalaa varten, loput jaettiin kaikkien kesken.

Johanna nautti siitä, että jokainen sai kotiin vietäväksi,

koska melkein jokainen oli tullut työpäivän päätteeksi nuottarantaan odottamaan nuottamiehiä palaavaksi.

– Nehän ovat saaneet jo suuren kokon kasaan, sanoi Johanna Tuomakselle, kun he olivat palaamassa rannasta.

Paavo hoiti traktorilla osan kaloista kartanolle, niin Tuomas ja Johanna saivat tulla omine aikoineen pois rannasta. Paavon tullessa pihaan hän näki, että Laurakin oli tullut pojan kanssa sinne odottamaan toisia tulevaksi. He istuivat kartanon kuistilla, jossa Salme seurasi lasten leikkiä, ja samalla keskustelivat keskenään.

Paavo ajoi rappujen eteen, tuli ulos hytistä ja otti kala-astiat pois kauhasta. Sen jälkeen hän lähti heti viemään traktoria katokseen.

Siihen kerkisi tulla myös Johanna ja Tuomas. Heidän jäljessään tuli naisia, joitten tarkoitus oli perata kalat.

Johanna kumartui katsomaan Lauran poikaa. – Se on kasvanut, hän sanoi, kun tämä nousi suoraksi.

– Se on kauhea syömään, sanoi Laura.

– Kasvava tarvitsee paljon, sanoi Tuomas, joka oli tullut myös katsomaan poikaa, jota toiset ihmettelivät. – Jaha miten tämä meidän miehenalku? Maistaako ruoka? sanoi Tuomas, kun oli ottanut Mikon syliinsä.

– Taisi muikku jo liikkua? kysyi Pauli samalla, kun tuli toisten seuraan, ja hänkin kumartui Lauran poikaa katsomaan

Toinen luku

– Se Tuusniemen mies soitteli ja kyseli puutavaraa. Sanoi olleensa sinun kanssasi juttusilla, sanoi Pauli.

– Kyllähän sille myydään, mutta muistakaa, että vain käteisellä, kun siitä ei tiedä, mikä hän on miehiään.

– Sanoi tulevansa huomenna katsomaan, jos sinä olet paikalla. Se antoi puhelinnumeron. Jos sinulla on esteitä niin pyysi soittamaan, selitti Pauli.

– Kyllähän minä tässä kotona pyörin. Ei se aikaa sanonut? kysyi Tuomas.

– Ei se mitään sanonut, enkä minäkään huomannut kysyä, vastasi Pauli.

– Se pata pitäisi jossakin välissä tehdä ja viedä sinne rantaan valmiiksi. Ja katsoa samalla, minkälaisessa kunnossa se tulisijan kivetys on, ettei sitä vaaraa ole, että karkaisi tuli omille teilleen, jutteli Tuomas.

– Minä voisin mennä vaikka huomenillalla. Katsoisin samalla sitä tulisijaa. Minähän voisin viedä mennessä kauhassa tuosta tien varresta kiviä, selitti Pauli.

Seuraavana iltana Pauli lähti traktorin kanssa nuottarantaan. Hän katsoi mennessä sopivia kiviä kauhaan, joista saisi sitten korjattua tulisijaa. Hän löysi mieleisiään kiviä, joista sitten latoi tulisijan uudelleen heittäen rikkinäiset kivet sivuun.

Hän ei huomannut Salmen tuloa, joka tuli jokailtaiselle uintireissulleen.